

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 1, Αρ. 1 (2022)

3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

3^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

02-05 ΙΟΥΝΙΟΥ 2011

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΜΑΙΟΣ 2022

ISSN: 2529-1157

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
Παπαδάτος Γιάννης
Ποιλαχρονόπουλου Σταυρούλα
Μπαστέα Αγγελική

ΑΘΗΝΑ

1

Ιδεολογήματα και εννοιολογήσεις στην
οργάνωση και λειτουργία των Πρότυπων
Πειραματικών Σχολείων

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΚΑΛΕΡΑΝΤΕ

doi: [10.12681/edusc.4538](https://doi.org/10.12681/edusc.4538)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΚΑΛΕΡΑΝΤΕ Ε. (2022). Ιδεολογήματα και εννοιολογήσεις στην οργάνωση και λειτουργία των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 1(1), 104-114.
<https://doi.org/10.12681/edusc.4538>

Ιδεολογήματα και εννοιολογήσεις στην οργάνωση και λειτουργία των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων

Καλεράντε Ευαγγελία,

Επίκουρη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
ekalerante@yahoo.gr

ABSTRACT

The present paper is concerned with the interpretation of legislative regulations for the time period between 2011 and 2015 about the Experimenting Schools (Peiramatika Sholia) and the policy of intentions, based on the economic, political and social conditions. They form the “narratives” activated, as inner automatic systems which trigger the functionality of institutions like education.

The legislative development of the afore-mentioned period is being investigated tied to an institution, particularly the regulations and prerequisites of students entering these special schools. More specifically, evaluation on special qualifications and skills is carried out based on selection criteria. The periods of evaluating entrance are being simultaneously scrutinized compared to the newly-formed legislation about selecting students through the process of choosing by lot.

Moreover, social meanings and symbolic existence about the concepts “charismatic person” or “high intelligence person” who form the framework are being explored. They are meaningful references valuing “difference” to the creation of special schools. The aim is to correlate the evolutionary function of these schools for charismatic children based on class and neo-liberal perceptions which reinforce – in the name of “the right to difference”- the content of standpoints. This is achieved by utilizing political structures of the nation-state and globalized political decisions. The underpinned new ideologies, as ipsoiure, through new fetish words – “modernization”, “innovation”, “reconstruction” – impose and legalize, as “construction”, the “educational correctness” of an expanded type of differentiations. Perhaps, the educational structural differentiations are cancelled by the recent law of 2015. This way, dialogue is brought back as there is necessity to reform public education through expanded opportunity structures.

Key words: experimenting – model schools (protypa peiramatika sholia), charismatic people, legislation, differentiation, public education, opportunity structures

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο άρθρο μας, θα προσπαθήσουμε να προβάλλουμε μέσα από θεωρητικές αναλύσεις των δυο νομοθεσιών για τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία τα πολιτικά εγκιβωτισμένα νοήματα για την παραγωγή ενός διαφορετικού περιεχομένου για τη δομή και τη λειτουργικότητα της εκπαίδευσης. Συγκριτικά, και οι δυο περίοδοι 2011-2015¹ εντάσσονται μέσα στο ίδιο οικονομικό παράδειγμα το οποίο κυριαρχεί στην

¹ Αναφερόμαστε στο Ν. 3966/2011 και στο Ν.4327/2015, «Επείγοντα μέτρα για την Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και άλλες διατάξεις» ΦΕΚ Α 50 – 14.05.2015, που αναφέρεται και στα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία.

Ελλάδα από το 2008, δηλαδή διευρυνόμενη οικονομική κρίση με αντίστοιχες συνέπειες περιθωριοποίησης των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων², που εκφράζεται με μείωση των εισοδημάτων, ανεργία, διευρυμένη συναισθηματική απόγνωση μέσα σε ένα περιβάλλον περιθωριοποίησης και αποκλεισμών.

Η συγκριτική μελέτη της νομοθεσίας για τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία προσφέρεται για ευρύτερη μελέτη της ερμηνείας της κοινωνικο-πολιτικής κατάστασης από δύο διαφορετικές κυβερνήσεις³ που φαίνονται να εντάσσονται σε μία διαφορετική αφήγηση εννοιολόγησης της εκπαίδευσης που ως θεσμός δεν μπορεί να απομονωθεί από ευρύτερους λόγους για το πολιτικό περιεχόμενο των επιλογών σε διαλεκτικά πολιτικά πεδία.

Στα επόμενα κεφάλαια θα εξετάσουμε αναλυτικά θεωρητικά και πρακτικά ζητήματα που σχετίζονται με τις πολιτικές αποφάσεις της κυβέρνησης του 2011 και της κυβέρνησης του 2015, ώστε να προσεγγιστούν θέματα πολιτικών διαφοροποιήσεων και οριοθετήσεων, που καθόρισαν πολιτικές θέσεις για το περιεχόμενο και τη μορφή της εκπαίδευσης σε περιόδους πολιτικής δυσλειτουργίας του δημοκρατικού συστήματος και διευρυνόμενης ρητής ή υπόρρητης αναίρεσης των πολιτικών δικαιωμάτων. Όπως θα επιχειρήσουμε να δείξουμε δεν πρόκειται για μια απλή διευθέτηση μιας πολιτικής για ένα τύπο σχολείου, αλλά νομοθεσία που αντιστοιχεί σε ευρύτερες πολιτικές θέσεις για την εκπαίδευση και τη λειτουργικότητα της σε ένα σύνθετο οικονομικο-πολιτικό περιβάλλον, όπου οι ερμηνείες και οι πολιτικές αποφάνσεις βασίζονται στη διαλεκτική αλληλεπίδραση πολλών παραγόντων που συγκροτούν τον πολιτικό λόγο.

Οι θέσεις για τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία, αναφορικά με την νομοθετική εξέλιξη 2011-2015, θα προσεγγιστεί συγκριτικά με αντίστοιχες προγενέστερες ρυθμίσεις⁴, ώστε να προβληθεί μια μορφή διακειμενικού, πολιτικού διαλόγου σε διαφορετικές χρονικές στιγμές, που εκφράζει την πολιτική συγκυρία και την ιστορική δομική εξέλιξη.

Θεωρητικό πλαίσιο

Οι νομοθετικές ρυθμίσεις για τα πρότυπα σχολεία του 2011 και του 2015 εντάσσονται σε διαφορετικά πολιτικά παραδείγματα για το ρόλο και τη δυναμική της εκπαίδευσης. Η πολιτική για τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία θα πρέπει να ενταχθεί στη συγκριτική προσέγγιση των πολιτικών παραστάσεων, που δημιουργούν οι ευρύτερες αντανακλάσεις για ζητήματα κοινωνικής οργάνωσης και συγκρότησης του πολιτικού⁵. Η νομοθετική ρύθμιση, όπως αυτή εκφράστηκε στον Ν. 3966/2011 και στον προς ψήφιση νόμο του 2015, αντιστοιχεί σε πολιτικά σημεία, που αναδεικνύονται μέσα από τις διαστάσεις της μορφής και του περιεχομένου, που καθορίζεται από πολιτικές συμβάσεις⁶. Η νομοθεσία σε δυο διαφορετικές κυβερνήσεις εκφράζει ανταγωνιστικές πολιτικές ταυτότητες και αντίστοιχες πολιτικές σχέσεις. Οι συγκρούσεις ή ο προβληματισμός αναφορικά με τα Πρότυπα

² Βλ. (Ενδεικτικά) Για τις οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές συνέπειες της οικονομικής κρίσης Krugman, 2009; Katsikides & Koktsidis, 2015).

³ Στην κυβέρνηση του 2011 (κυβέρνηση Γ. Παπανδρέου 6 Οκτωβρίου 2009 έως 11 Νοεμβρίου 2011) Υπουργός Παιδείας ήταν η Α. Διαμαντοπούλου.

⁴ Γενικά για τη σημειολογική ανάλυση της νομοθεσίας με έμφαση στη δυναμική της ισχύος, μέσω των νόμων, ως κανονιστικών προτύπων. (Diaz, 2012; Wagner, Summerfield & Vanegas, 2005).

⁵ Βλ. (Ενδεικτικά) Για την κατασκευή των ανταγωνιστικών λόγων και τις δομικές συγκρουσιακές καταστάσεις (Mouffe, 20013).

⁶ Βλ. (Ενδεικτικά) Για τον πολιτικό κομφορμισμό, συμβάσεις και συσχετίσεις που δημιουργούνται στη διαμόρφωση του πολιτικού λόγου (Hogan, 2001).

Πειραματικά Σχολεία παραπέμπει σε σύγκρουση αντιθετικών λόγων, οι οποίοι ερμηνεύουν με διαφορετικό τρόπο ζητήματα αλλαγής ή αναπαραγωγής της πολιτικής πραγματικότητας.

Έτσι, η αποσπασματική μελέτη της νομοθεσίας για τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία απομονώνει μια κατασκευή λόγου από τα διευρυμένα καθεστάτα της εκπαιδευτικής πολιτικής σε ένα συνολικό σχέδιο παιδείας. Στον εκπαιδευτικό διάλογο αναδεικνύονται θεωρητικές θέσεις και πολιτικές αποφάνσεις, που προκύπτουν σε ένα διευρυμένο δεδομένο λόγο, όπως αυτός εκφράζεται από την ευρωπαϊκή κοινότητα αλλά και από διεθνή κέντρα. Οι μορφές εξουσίας-σχέσεων, ο ρόλος των κοινωνικών τάξεων και τα ιδιαίτερα συμφέροντα των ανώτερων κοινωνικών τάξεων εντάσσονται μέσα στο διευρυμένο πλήθος των πολιτικών πρακτικών, που φαίνεται να ενοποιούνται σε ένα παραγωγικό μοντέλο συγκρότησης της εκπαίδευσης του λόγου για την εκπαίδευση, τη γνώση και τη θέση των υποκειμένων σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα.

Οι νομοθετικές ρυθμίσεις, ως χρονικές τομές, εκφράζουν τους μετασχηματισμούς του λόγου και τα αντιληπτικά πεδία που εξελίσσονται με τη σύζευξη θεμάτων και προβληματισμών που εννοιολογούν ρηματικές διαδικασίες για τη γνώση και τη θέση των ατόμων στο κοινωνικό σχηματισμό. Το σχολείο εντάσσεται στους μηχανισμούς του κράτους, αναπαράγει και ελέγχει διαστάσεις του πολιτικού. Οι κοινότοπες καθημερινές πρακτικές στο σχολείο εντάσσονται στις ευρύτερες διαδικασίες έγκλισης με τις οποίες το άτομο καθίσταται πολιτικό υποκείμενο σε ένα σύστημα. Η εκπαιδευτική νομοθεσία προβάλλεται ως ένα σχέδιο παιδείας, ένας τύπος εγγραφής και ερμηνείας της πραγματικότητας που, μέσω της γνώσης, δίνει νόημα στην εκπαιδευτική πρακτική. Τα ζητήματα ρήξεων ή ανατροπών εντάσσονται σε μια άλλη αφήγηση για την εκπαίδευση, όπως αυτή θεωρητικά παρουσιάζεται στα κείμενα της κυβέρνησης της αριστεράς.

Η νομοθεσία του 2011 για τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία

Η κυβέρνηση του 2011 με τον Ν. 3966 εισάγει το σύστημα των εξετάσεων για την επιλογή μαθητών που θα φοιτήσουν στα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία. Η οικονομική κρίση που φαίνεται να κυριαρχεί αυτή την περίοδο προσφέρεται για πολλαπλές ερμηνείες και στους αντιθετικούς λόγους που προβάλλονται αναδεικνύονται και ρηματικές διαστάσεις για τη στρεβλή λειτουργία της εκπαίδευσης. Το θέμα της αναμόρφωσης, ανασυγκρότησης και εκσυγχρονισμού ως λογο-αναλυτικές κατηγορίες εννοιολογούν διαστάσεις αναγκαιότητας μεταρρύθμισης της εκπαιδευτικής πολιτικής. Προβάλλεται ένα μοντέλο εκπαιδευτικής οργάνωσης, μέσω πρακτικών δημιουργίας νοήματος, που τα πάντα θα καθορίζονται από την οικονομία.

Σε αυτή τη κυβέρνηση έχουμε ακολουθία εκπαιδευτικών μέτρων, όπως η κατάργηση-συγχώνευση σχολείων, η κατάργηση ειδικοτήτων στα επαγγελματικά σχολεία και η υποβάθμιση του ολοήμερου σχολείου⁷. Τα προαναφερόμενα μέτρα είναι ορισμένα

⁷ Βλ. Το τελικό νομοθετικό κείμενο που περιλάμβανε «Συγχωνεύσεις σχολικών μονάδων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» (Υ.Α. 29988-Δ4/440Β), «Υποβιβασμό, συγχώνευση και κατάργηση Δημοτικών Σχολείων και Νηπιαγωγείων» (Υ.Α. 29984-Δ4/440Β) και «Κατάργηση σχολικών μονάδων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» (Υ.Α. 29987-Δ4/440Β) δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα της Κυβέρνησης στις 18 Μαΐου 2011. Η πολιτική των συγχωνεύσεων-καταργήσεων συνεχίστηκε και το 2011 (Υ.Α. 71367/Δ4, Υ.Α. 71336/Δ4, ΦΕΚ 1575/27-6-2011). Η ίδια πολιτική συνεχίζεται και για το 2013-2014. Το μοντέλο συγχώνευσης ή κατάργησης σχολείων ξεκίνησε με Υπουργό Παιδείας την Α. Διαμαντοπούλου (Οκτώβριος 2009-Μάρτιο 2012) και Υφυπουργό Παιδείας την Π. Χριστοφιλοπούλου .

από τα επιτελεστικά εκπαιδευτικά μέτρα, που συσχετίζονται με τη μείωση των δαπανών, που στη συγκεκριμένη περίπτωση πρόκειται για μείωση των δαπανών για τη παιδεία, χωρίς να διερευνηθούν οι κοινωνικές συνέπειες, ενώ αντίθετα φυσικοποιούνται επιλογές και θέσεις στην ουσία για την όξυνση της κοινωνικής ανισότητας⁸.

Το δημόσιο σχολείο υποβαθμίζεται, ώστε σε μια κατάσταση δομημένης κοινωνικής ανισότητας περιορίζονται οι δομές ευκαιρίας για τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα, και περιορίζεται η κοινωνική κινητικότητα. Στα δημόσια σχολεία μαθητές και εκπαιδευτικοί εγκλωβίζονται σε μια κατασκευή ενός εκπαιδευτικού συστήματος, που είναι αναντίστοιχο με το θεωρητικό πρότυπο που προβάλλεται από την κυβέρνηση για την καινοτομία και τη λειτουργικότητα του σχολείου. Σε ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον περιορισμένων ευκαιριών, δυνατοτήτων και γνωσιακών χώρων παράγονται κοινότοπα νοήματα.

Σταδιακά, το εκπαιδευτικό περιβάλλον υποβαθμίζεται ή τουλάχιστον δεν αναβαθμίζεται, αν αυτή ήταν η πρόταση της συγκεκριμένης κυβέρνησης. Οι διάφορες μορφές αναστοχαστικότητας που προβλήθηκαν σε μια σειρά ζητημάτων, όπως η αξιολόγηση, που συνδέθηκε με την πρόοδο και τον εκσυγχρονισμό του συστήματος φαίνεται να αναιρείται από τις εκπαιδευτικές παραστάσεις της πραγματικότητας στο δημόσιο σχολείο. Το σύστημα των εξετάσεων για τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία δημιουργεί μια ακόμη διαφορετική ομάδα των εκλεκτών, αυτών δηλαδή που θα διακριθούν στις εξετάσεις.

Έτσι, έχουμε τρεις κατηγορίες εκλεκτών: α) οι εκλεκτοί των ιδιωτικών σχολείων, β) οι εκλεκτοί των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων και γ) οι εκλεκτοί φροντιστηριακών μαθημάτων και πολυπρισματικής γνώσης. Οι τρεις κατηγορίες έχουν κοινό στοιχείο, το υψηλό οικονομικό και συνήθως μορφωτικό κεφάλαιο σε σχέση με τους κοινούς μαθητές των δημόσιων σχολείων, δηλαδή σε μια περίοδο οικονομικής κρίσης με τις εισαγωγικές εξετάσεις για τα Πρότυπα και Πειραματικά Σχολεία δημιουργείται ένας ακόμη προνομιακός χώρος, σε ένα περιβάλλον γενικότερης απορρύθμισης της δημόσιας εκπαίδευσης.

Μια προσεκτικότερη μελέτη του κοινού των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων θα αναδείκνυε με βάση τη νομοθεσία την προετοιμασία μαθητών για τις εξετάσεις για τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία ως αυτοσκοπό. Ο ανταγωνισμός αποκτά μια νέα διάσταση, καθώς την προετοιμασία για τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία μπορούν να στηρίξουν τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, τα οποία έχοντας το αντίστοιχο μορφωτικό και οικονομικό κεφάλαιο μπορούν, αφενός να ερμηνεύσουν τη λειτουργικότητα του ειδικού τύπου σχολείων σε περίοδο οικονομικής κρίσης και αφετέρου να χρηματοδοτήσουν μια επιλογή. Η διαχείριση μιας πληροφορίας, η εννοιολόγηση και η ερμηνεία της παραμένει προνόμιο των ανώτερων κοινωνικών τάξεων. Έχουν εκτός από τα ιδιωτικά σχολεία έναν ακόμη τύπο σχολείου. Κατανοούν ότι σε περίοδο απαξίωσης της δημόσιας εκπαίδευσης ένας ακόμη τύπος οργανωμένων σχολείων είναι στη διάθεση τους. Τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα σε περίοδο οικονομικής κρίσης αναδιαμορφώνουν το σύστημα επιλογών και προτιμήσεων των παιδιών τους μέσα από την αξιοποίηση δομών σε εθνικό και διεθνές πεδίο,

⁸ Βλ. (Ενδεικτικά) Για τη μορφή και το περιεχόμενο της κοινωνικής ανισότητας σε σχέση με την πολιτική και οικονομική κατάσταση (Hurst, 2015).

μεγιστοποιώντας τελικά την κοινωνική διαφοροποίηση και την κοινωνική ανισότητα⁹.

Τα ζητήματα που θέτουμε αναφορικά με τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία είναι: αν πράγματι έχει δημιουργηθεί ένας διαφοροποιημένος τύπος σχολείου. Γιατί να υπάρχει, αν δεν είναι κάτι το διαφορετικό σε σχέση με την ύλη και το περιεχόμενο της γνώσης. Στη συγκεκριμένη χρονική συγκυρία, μήπως, τελικά η λειτουργία των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων σχετίζεται με το διαφορετικό σχολείο για τους λίγους σε μια κατάσταση απορρύθμισης θεσμών και δομών, που απευθύνονται στους πολλούς;

Στο στάδιο της διαβούλευσης διατυπώθηκαν πολλά ερωτήματα για τη σκοπιμότητα των εξετάσεων, ενώ ήταν περιορισμένα τα ερωτήματα για τη σκοπιμότητα αυτών των σχολείων. Αν οπωσδήποτε πρέπει να υπάρχουν Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία ίσως θα μπορούσαν να έχουν μια διαφορετική εκπαίδευση και το μαθητικό δυναμικό τους να επιλέγεται με βάση τις προτάσεις των άλλων δημόσιων σχολείων, δηλαδή ενδεχόμενα παιδιά που διακρίνονται σε κάποιους τομείς να είχαν την πρόσβαση σε αυτά τα σχολεία με πρόταση των εκπαιδευτικών φορέων. Η νομοθεσία για τις εξετάσεις για τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία τελικά αναιρεί το δημοκρατικό δικαίωμα των μαθητών και των γονέων τους να επιλέξουν κάποιο σχολείο. Δεν έλυσε το ζήτημα δίνοντας διέξοδο σε ειδικές κατηγορίες μαθητών, ιδιαίτερα ευφυών ή ταλέντων, αντίθετα ενίσχυσε την φροντιστηριακή προετοιμασία για ένα σχολείο, στο οποίο επιλέγονται οι εκπαιδευτικοί με βάση τα τυπικά τους προσόντα και οι χώροι είναι οργανωμένοι, ώστε να αυξάνεται το ενδιαφέρον σε τομείς γνώσεις και να εμπλουτίζονται οι προβολές σε προτιμήσεις και επιλογές για το προσωπικό και εκπαιδευτικό μέλλον των μαθητών.

Φαίνεται να είναι στρεβλή η διασύνδεση αξιολόγησης της εκπαιδευτικής λειτουργικότητας και ενός ακόμη εξεταστικού συστήματος για τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία. Επίσης, παραπλανητική φαίνεται η διασύνδεση της αναμόρφωσης των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων μέσω ενός εξεταστικού συστήματος επιλογής των μαθητών.

Η νομοθεσία του 2015 για τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία

Το 2015 σηματοδοτείται από την πολιτική αλλαγή. Μια αριστερή κυβέρνηση αναλαμβάνει τη διακυβέρνηση της χώρας. Στην πολιτική των προθέσεων διατυπώνεται ένας αντιθετικός λόγος προς το μνημόνιο και την οικονομική κρίση, που σημασιοδοτεί μια άλλη πολιτική με έμφαση στην άμβλυνση της κοινωνικής ανισότητας και στην ενεργοποίηση δομών ευκαιρίας για τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Ο πολιτικός λόγος χαρακτηρίζεται από διακειμενικές αναφορές σε αριστερά πολιτικά ρεπερτόρια που επικεντρώνονται στη διαμόρφωση ενός διαφορετικού πολιτικού πεδίου. Οι ηγεμονικές διαδικασίες των διεθνών κέντρων επιτήρησης και ελέγχου, κυρίως στον οικονομικό τομέα, ελέγχονται. Στην πολιτική της ρήξης, σύμφωνα με το θεωρητικό σχέδιο της κυβέρνησης, εντάσσεται και η πρόταση για την αναμόρφωση της εκπαίδευσης.

Στις διακειμενικές προσεγγίσεις θα μπορούσε κανείς να αναφερθεί σε αντίστοιχες νομοθετικές προτάσεις της πρώτης κυβέρνησης Α. Παπανδρέου¹⁰. Μια κοινή εννοιολόγηση των εκκινήσεων των δυο κυβερνήσεων θα αναδείκνυε τις ρηματικές

⁹ Βλ. (Ενδεικτικά) Για τις στρατηγικές που αναπτύσσουν τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα την περίοδο της οικονομικής κρίσης και τους μηχανισμούς ενίσχυσης της κοινωνικής ανισότητας (Καλεράντε, 2013).

¹⁰ Αναφερόμαστε στην πρώτη κυβέρνηση Α. Παπανδρέου από 21 Οκτωβρίου 1981 έως 5 Ιουνίου 1985. Στο κύριο νομοθετικό έργο για την εκπαίδευση ήταν Υπουργός Παιδείας ο Α. Κακλαμάνης.

διαδικασίες παραγωγικού λόγου, με έμφαση στην ανάδειξη των ανταγωνιστικών κοινωνικών συμφερόντων και τη φυσικοποίηση των ρήξεων και ανατροπών. Και στις δυο περιόδους 1981 και 2015 τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία εντάχθηκαν στο μοντέλο σχεδιασμού μιας διαφορετικής παιδείας. Πέρα από ταξικούς διαχωρισμούς και συμφέροντα σε μια ρητορική κοινωνικής συναίνεσης το μαθητικό δυναμικό επιλέγεται με κλήρωση. Και στις δυο νομοθετικές ρυθμίσεις οι εξετάσεις οποιασδήποτε μορφής θεωρήθηκαν προνομιακός τρόπος επιλογής, που ευνοεί τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, αυτά που κυρίως επωφελούνται δομών ευκαιρίας και μπορούν να οργανώνουν την ζωή των παιδιών τους διαμορφώνοντας προτιμήσεις και επιλογές που σχετίζονται με την αναπαραγωγή του ταξικού μοντέλου.

Έτσι, σε ζητήματα ηγεμονικών σχέσεων, εξουσίας και προνομιακών πεδίων που καθορίζονται και από την εκπαίδευση, η εκπαιδευτική πολιτική 1981 και του 2015 επιχειρεί την υπέρβαση, μέσα από διαδικασίες που συγκροτούν μια μετα-νεωτερική αντίληψη για την κοινωνική κινητικότητα, το δικαίωμα σε μια ποιοτική εκπαίδευση. Η εκπαιδευτική πολιτική του 2015 τυπικά ή άτυπα εντάσσεται στις πρακτικές νοήματος που καθορίζονται και από την οικονομία. Οι «ελλείψεις» όπως ερμηνεύονται από την κυβέρνηση της αριστεράς υπάρχουν σε όλα τα πεδία και πέρα από την αφηρημένη χαρτογράφηση της ανισότητας ή της περιθωριοποίησης αναφέρονται συγκεκριμένα στα κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Το άνοιγμα αυτών των προνομιακών σχολείων προς όλες τις ομάδες του πληθυσμού εγγράφεται σε μια πολιτική θεωρητική έμφαση στο μετασχηματισμό της πολιτικής αντίληψης για τις δυνατότητες της εκπαίδευσης.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η διαβούλευση που αναπτύχθηκε στο διαδίκτυο, δηλαδή οι διαφορετικές προσεγγίσεις που εκφράστηκαν στα κοινωνικά δίκτυα επικοινωνίας¹¹.

Ένας διαμεσολαβούμενος λόγος συγκρότησε διαφορετικές αναδιαρθρωμένες αναλύσεις πολιτικών επιχειρημάτων. Το ζήτημα της ένταξης των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων σε ένα ευρύτερο σχέδιο αναμόρφωσης της εκπαίδευσης δημιούργησε προσδοκίες μιας αλυσιδωτής διασύνδεσης πολιτικών συμφραζόμενων σε ένα ενοποιημένο μοντέλο εκπαιδευτικής πρότασης. Αυτό που θα μας απασχολήσει και το επόμενο διάστημα είναι οι λογο-αναλυτικές προσεγγίσεις για τη γνώση. Φαίνεται η αριστερή κυβέρνηση να συσχετίζει γνώσεις και παραστάσεις σε ένα μεταβαλλόμενο κοινωνικο-πολιτικό χώρο. Η γνώση προσεγγίζεται μέσα από την κοινωνική διάδραση με τη συμμετοχή της εκπαιδευτικής κοινότητας. Οι κανονικότητες και οι περιορισμοί σε όλα τα επίπεδα κατασκευής της γνώσης και αναμόρφωσης του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος καθορίζονται από τα ενεργά κοινωνικά υποκείμενα.

Στο σημείο αυτό, μπορεί να αναφερθεί και η επιλογή των φορέων εξουσίας με την άμεση ανάδειξη στελεχών από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς¹², δηλαδή ο πολιτικός λόγος και η εκπαιδευτική πράξη μέσω των εκπαιδευτικών ενεργοποιούνται με βάση τους διαθέσιμους λόγους για την αποτελεσματικότητα ή μη των φορέων. Θα μπορούσαμε να αναφερθούμε και σε άλλα σημεία της προτεινόμενης εκπαιδευτικής πολιτικής αλλά δεν είναι αντικείμενο της θεματολογίας του άρθρου μας, αυτό που μας ενδιαφέρει είναι ο συνδυασμός νέων πολιτικών στοιχείων, προκειμένου να διερευνηθεί και η αλλαγή στα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία. Η έμφαση βρίσκεται στην κατανόηση της πολιτικής, στα νοήματα που ορίζουν τον εκπαιδευτικό λόγο και τελικά στην εξέλιξη της προτεινόμενης εκπαιδευτικής πολιτικής, που θα καταλήξει σε νόμο.

¹¹ Βλ. (Ενδεικτικά) Για το ρόλο των επικοινωνιακών δικτύων ως κοινωνικών δικτύων διάχυσης αναπαραγωγής λόγου (Verdes & Scotti, 2012).

¹² Βλ. (Αναλυτικά) Ν.4327/2015, όπ.

Σε αυτό το πεδίο επικεντρωνόμαστε σε ζητήματα κοινωνικής συναίνεσης ή συμμόρφωσης. Πολιτικές πρακτικές συμβιβασμού ή ρήξης μεταβάλλονται σε έναν εξελισσόμενο πολιτικό λόγο. Η επιστροφή στην πολιτική του 1981 για την επιλογή μαθητικού δυναμικού με κλήρωση δεν φαίνεται να αναιρεί τη βασική διαφοροποίηση μέσα στην δημόσια εκπαίδευση μεταξύ των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων και των άλλων σχολείων. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συγκεκριμένων σχολείων ως προς τα ζητήματα υποδομής και στελέχωσης τα καθιστούν, όπως ήδη αναφέραμε «ιδιαιτέρα σχολεία». Έστω και αν τα άτομα από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα έχουν τη δυνατότητα συμμετοχής στην κλήρωση, που ενδεχόμενα να μην μπορούσαν να στηρίξουν μια προετοιμασία για εξετάσεις, η κοινωνική διαφορά διατηρείται. Οι αποτυχόντες των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων ίσως χάνουν τη μοναδική τους ευκαιρία. Οι αποτυχόντες των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων μπορούν να κάνουν άλλες επιλογές, είτε στα ιδιωτικά σχολεία είτε σε φροντιστηριακά μαθήματα.

Στις διαδικασίες συγκρότησης, ερμηνείας της πολιτικής απόφασης για την εκπαίδευση, ίσως είναι πρώτη φορά που συμπεριλαμβάνεται η έννοια της νεανικής κουλτούρας¹³ με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της νεανικής ταυτότητας και της ατομικής συγκρότησης, ώστε ο ανταγωνισμός να ερμηνεύεται ως ενίσχυση των διαιρέσεων στο κοινωνικό πεδίο και με κοινωνιο-ψυχολογικούς όρους ως αναίρεση των δικαιωμάτων των νέων.

Ειδικότερα, ο ανταγωνισμός και η αντιπαλότητα ερμηνεύονται ως διαχωριστικές αναπαραστάσεις και το σχολείο ως διαμεσολαβητής σε συγκρούσεις και αντιπαραθέσεις. Έτσι, με ψυχολογικούς όρους τα άτομα χάνουν στιγμές ζωής, με απώλεια των προσωπικών τους ενδιαφερόντων, εγκλωβίζονται σε κατασκευές αντιπαλότητας. Με πολιτικούς- εκπαιδευτικούς όρους αναιρείται η δυναμική της συγκρότησης συλλογικοτήτων, της αντίληψης του κοινωνικού εαυτού, της λειτουργικότητας της γνώσης ως αυτόνομων πεδίων μελέτης και στοχασμού. Στην επιχειρηματολογία παρουσιάζεται ως ζητούμενο το αυτόνομο υποκείμενο, το άτομο που ζει στην νεανική κουλτούρα, σε ένα πεδίο αναπαραστάσεων, που ουμανιστικές συνθήκες σχηματοποιούν προσλαμβάνουσες συνεργασίας αλλά και παρέμβασης σε κοινωνικά πολιτικά ζητήματα¹⁴, ώστε τελικά να αναδεικνύεται ότι το εξεταστικό σύστημα εγγράφεται στις πολιτικές διεργασίες αναχωρητισμού και απομόνωσης των υποκειμένων, καθλώνοντας το νόημα της εκπαίδευσης στην αντιπαλότητα.

Η πρόταση που διατυπώθηκε, και τελικά δεν συμπεριλαμβάνεται στο νόμο, για την επιλογή από τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία του μαθητικού δυναμικού με δικά τους κριτήρια φαίνεται να ενισχύει τη θέση ότι είναι ιδιαίτερα σχολεία και σε ένα ελεύθερο μοντέλο διαμόρφωσης όρων η επιλογή και ο μετασχηματισμός της επιλογής του ανθρώπινου δυναμικού αφήνεται στην εκπαιδευτική κοινότητα. Και οι δυο νομοθετικές ρυθμίσεις του 2011 και του 2015 διατηρούν τους τύπους σχολείων (Πρότυπα Πειραματικά) ως διαφορετικά μοντέλα χωρίς όμως να είναι προσδιορισμένη η λειτουργία και ο στόχος τους. Ως περιεχόμενο σπουδών φαίνεται να δημιουργούν ευκαιρίες, έστω και αν είναι περιορισμένες σε ένα κλειστό αναλυτικό πρόγραμμα. Ταυτόχρονα η ειδική επιλογή των εκπαιδευτικών για τα συγκεκριμένα σχολεία εγγράφεται ως προϋπόθεση συγκρότησης λόγου και περιβάλλοντος με εναλλακτικούς όρους.

Φαίνεται όμως τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία να λειτουργούν παράλληλα και να μη λύνονται θέματα ιδιαίτερων δεξιοτήτων και ικανοτήτων ή κλίσεων σε

¹³ Βλ. (Ενδεικτικά) Για τη δομή και το περιεχόμενο της νεανικής κουλτούρας και την ιστορική εξέλιξη της (Savage, 2007).

¹⁴ Βλ. (Ενδεικτικά) Ζητήματα για την αναγκαιότητα οργάνωσης της κοινωνίας των πολιτών και εξοικείωσης των μαθητών σε συλλογικότητες (Καλαράντε, 2015)

επιστημονικούς τομείς, δηλαδή δεν λειτουργεί ένα σύστημα διασύνδεσης των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων με τα άλλα σχολεία, ώστε να ενισχυθούν παιδιά με ιδιαίτερες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες σε ένα μοντέλο διαφορετικής εκπαιδευτικής οργάνωσης.

Συμπεράσματα

Η επικέντρωση στο σύστημα επιλογής του μαθητικού δυναμικού για τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία μάλλον συσκοτίζει τα πολιτικά νοήματα και τις ιδεολογικές σχέσεις παρά διασαφηνίζει θέσεις και προθέσεις. Και οι δυο νομοθετικές ρυθμίσεις του 2011 και του 2015, που ειδικά η δεύτερη επαναφέρει την επιχειρηματολογία της πρώτης κυβέρνησης Παπανδρέου, δεν φαίνεται να επιλύει κάποιο ζήτημα. Σίγουρα, ένα σύστημα επιλογής με κλήρωση αυξάνει τις πιθανότητες παιδιών από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα να φοιτήσουν στα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία. Θα πρέπει να μας απασχολήσει ότι το κλειστό αναλυτικό πρόγραμμα των συγκεκριμένων σχολείων, αν και συγκροτεί σωρευτικά αναδιαρθρωμένες τάξεις εκπαιδευτικού λόγου, περιορίζει το πεδίο ανάπτυξης ικανοτήτων, δεξιοτήτων των ατόμων, διότι δεν λειτουργούν διαρθρωμένες δομές ανάπτυξης ειδικών επιστημονικών τομέων.

Τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία δεν έχουν βρει τον προορισμό τους, έστω και αν παρουσιάζονται ως μια εκλεπτυσμένη μορφή σχολείου, δεν έχουν προσδιοριστεί ως σχολεία εναλλακτικών κατευθύνσεων. Όπως ήδη αναφέραμε, ίσως ένας διαφορετικός πολιτικός σχεδιασμός για τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία, τα διαμόρφωνε σε λειτουργικά ιδρύματα ανάπτυξης, σκέψης, προβληματισμού, δεξιοτήτων με την κατάλληλη υποδομή και τη θέσπιση ενός ανοιχτού αναλυτικού προγράμματος. Προϋπόθεση για αυτό το μοντέλο λειτουργίας θα ήταν μια διασύνδεση των δημόσιων σχολείων με τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία, ώστε οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης να κατηύθυναν ιδιαίτερες κατηγορίες μαθητών προς αυτά τα σχολεία. Η σχηματική αυτή παράσταση διασύνδεσης των δημόσιων σχολείων με τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία βασίζεται σε μια διαφορετική λειτουργία και των δημόσιων σχολείων, όπου στην εκπαιδευτική πρακτική θα εντασσόταν μια ατομοκεντρική αξιολόγηση του μαθητή, η οποία θα καταγραφόταν στο φάκελο του και θα υπήρχε μια καθορισμένη ταυτότητα του με βάση τα ενδιαφέροντα, τις προτιμήσεις του, τις δεξιότητες και τις ικανότητες του.

Έτσι, τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία θα βασίζονταν σε αντικειμενικά κριτήρια ελέγχιμα και θα διαμόρφωναν το περιεχόμενο των σπουδών σε σχέση με τις ιδιαίτερες ανάγκες αυτών των μαθητών. Πιθανά αυτό το μοντέλο να συνδεόταν με το θεωρητικό πλαίσιο του εκσυγχρονισμού και της καινοτομίας, καθώς άτομα μέσα σε ένα ειδικό περιβάλλον γνώσεων και προβληματισμού θα μπορούσαν να διευρύνουν πρακτικές δημιουργίας νοήματος και να αναδείξουν νέους επιστημονικούς τόπους, μέσα από διάφορες μορφές αναστοχαστικότητας και προβληματισμού.

Η εκπαιδευτική διαδικασία είναι πολυσύνθετη, η πολιτική ένταξη και η πολιτική πραγματικότητα δεν προσφέρονται για μονοσήμαντες ερμηνείες. Θεωρητικές παραδόσεις δοκιμάζονται, διαμορφώνοντας νέα πεδία πολιτικής ρηματικότητας συναρθρώνοντας λόγους σε διευρυμένες διαδικασίες δημιουργίας εκπαιδευτικής αφήγησης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Diaz, P.M. (2012). *Semiotics of Law: Intent and Preparation within a Semiosis Cycle*. USA: Grin Verlag

Hogan, P.C. (2001). *The Culture of Conformism: Understanding Social Consent*. USA: Duke University Press Books

Hurst, C.E. (2015). *Social Inequality: Forms, Causes, and Consequences*. London: Routledge.

Kalerante, E. (2013). Greek Educational Policy in recessionary Times: Does liberal educational Policy take its toll on the Leisure Activities of the lower social Strata? In G. Cappello, I. Modi & F. Massimo Lo Verde (Eds.), *Mapping Leisure Across Borders* (pp. 379-389). Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.

Καλεράντε, Ε. (2015). «Η κουλτούρα της ευτυχίας στο εκπαιδευτικό σύστημα: Πολιτικές και συμβολικές διαστάσεις μιας εκπαιδευτικής επιτέλεσης»: στο 2ο Συμπόσιο για τη Μετασχηματιστική Παιδαγωγική και Μάθηση στην Προσχολική Ηλικία, Ιωάννινα (πρακτικά με κριτές).

Katsikides, S & Koktsidis, P. (2015). *Societies in Transition: Economic, Political and Security Transformations in Contemporary Europe*. USA: Springer

Krugman, P. (2009). *The Return of Depression Economics and the Crisis of 2008*. USA: W. W. Norton & Company.

Mouffe, C. (2013). *Agonistics: Thinking The World Politically*. London: Verso.

Savage, J. (2007). *Teenage: The Creation of Youth Culture*. USA: Viking Adult.

Verdes, B. & Scotti, M. (2012). *Networks in Social Policy Problems*. Cambridge: Cambridge University Press.

Wagner, A., Summerfield, T. & Vanegas, F.S.B (2005). *Contemporary Issues of the Semiotics of Law*. Oxford: Hart.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στη μελέτη μας προσπαθούμε να ερμηνεύσουμε τις νομοθετικές ρυθμίσεις (2011/2015) για τα Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία αλλά και την πολιτική των προθέσεων, με βάση τις οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες, που ως «αφηγήσεις» ενεργοποιούνται, ως εσωτερικοί αυτοματισμοί και θέτουν ζητήματα για τη λειτουργικότητα των θεσμών, όπως της εκπαίδευσης.

Διερευνούμε τη νομοθετική εξέλιξη (2011/2015) ενός θεσμού και ιδιαίτερα των ρυθμίσεων και προϋποθέσεων εισαγωγής των μαθητών στα ιδιαίτερου τύπου σχολεία. Ειδικότερα, με βάση τα κριτήρια επιλογής, εννοιολογούνται θέματα για την αξιολόγηση κάποιου ιδιαίτερου προσόντος ή δεξιότητας. Παράλληλα, συνεξετάζουμε, τις περιόδους που υπήρχε αξιολόγηση για την εισαγωγή των μαθητών

σε αυτόν τον τύπο σχολείων, το περιεχόμενό της και συνακόλουθα το μαθητικό κοινό στο οποίο απευθυνόταν συγκριτικά με το νέο διαμορφούμενο νομοθετικό πλαίσιο της επιλογής με κλήρωση.

Ταυτόχρονα, ανιχνεύουμε κοινωνικές νοηματοδοτήσεις και συμβολικές υποστασιοποιήσεις για τις έννοιες, χαρισματικό άτομο, άτομο με υψηλή νοημοσύνη, που διαμορφώνουν ένα πλαίσιο, σημασιακών τάξεων αναφοράς στην αξία της «διαφοράς», για τη δημιουργία ιδιαίτερων σχολείων. Στόχος μας είναι να συσχετίσουμε την εξελικτική λειτουργία των ιδιαίτερων σχολείων για χαρισματικά άτομα με την ταξική κατανομή και τις φιλελεύθερες διευθετήσεις, που ενισχύουν-με την επίκληση του «δικαιώματος στη διαφορά»- περιεχόμενο θέσεων, αξιοποιώντας πολιτικές δομές του έθνους-κράτους αλλά και παγκοσμιοποιημένες πολιτικές αποφάσεις. Τα νέα ιδεολογήματα που προτάσσονται, ως *ipso iure*, μέσα από τα νέα φετιχ- τον «εκσυγχρονισμό», την «καινοτομία», την «αναδόμηση»- επιβάλλουν και νομιμοποιούν, ως «κατασκευή», την «εκπαιδευτική ορθότητα» διευρυμένου τύπου διαφοροποιήσεων. Ίσως ο τελευταίος νόμος του 2015 αναιρεί τις εκπαιδευτικές δομικές διαφοροποιήσεις, επαναφέροντας το διάλογο στην ανάγκη αναμόρφωσης της δημόσιας παιδείας με διευρυμένες δομές ευκαιρίας.

Λέξεις-κλειδιά: πειραματικά-πρότυπα σχολεία, χαρισματικά άτομα, νομοθεσία, διαφορετικότητα, δημόσια παιδεία, δομές ευκαιρίας